

سرقت علمی، پلاگیاریسم، علل و ابعاد آن

پریا اکبری، مظفر عبدالهی فر

گروه مهندسی شیمی، دانشکده مهندسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

m.abdollahifar@gmail.com

چکیده: پلاگیاریسم به عنوان معضلی در ساختار مقالات مجلات داخلی و خارجی شناخته می‌شود. تاکنون بررسی‌های متعددی برای شناخت عوامل موثر در ایجاد این ناهنجاری سیستم پژوهش جهانی صورت گرفته‌است. در برخی کشورها، مرز مشخصی بین پلاگیاریسم و سایر تخلفات اخلاقی وجود ندارد و بررسی‌ها بیشتر بر حوزه‌ی تقلب متمرکز است. اگرچه رابطه‌ای نزدیک بین پلاگیاریسم و کپی‌رایت وجود دارد نباید آن‌ها یکسان فرض شوند. شرایط خاص حاکم بر فضای تحت وب باعث ایجاد انگیزه بیشتری برای ارتکاب پلاگیاریسم خواهد گشت. پروتکل‌ها و همچنین نرم‌افزارهای متعدد و پیشرفته‌ای جهت مقابله و تشخیص پلاگیاریسم وجود دارد. بررسی آثار و عواقب پلاگیاریسم در کنار آگاهی‌بخشی و استفاده از ابزارهای کشف پلاگیاریسم گامی برجسته در جهت کاهش تقلب‌های مختلف در پژوهش‌ها و ایجاد فضایی امن برای دانش‌پژوهی و علم‌اندوزی محسوب می‌شود.

کلمات کلیدی: پلاگیاریسم، تقلب علمی، استفاده‌ی منصفانه، کپی‌رایت، سایر پلاگیاریسم.

۱- مقدمه

در دنیای کنونی ما که رقابت در عرصه‌ی ارائه‌ی مقالات هرچه بیشتر، در فکر و اندیشه‌ی پژوهشگران، اساتید و دانشجویان متناسب با نیاز قرن حاضر به صورت گسترده‌ای رو به افزون است، متأسفانه بهره‌گیری از شیوه‌های میانبرگونه و فاقد خلاقیت در این حوزه‌ی مسلم اندیشه و نوآوری، و نگارش مقاله با به کارگیری عبارات و ایده‌ها از کارهای پژوهشی دیگران، نه تنها به پیشرفت و ارتقاء دانش یاری نمی‌رساند که باری افزوده بر سیستم ارائه و به اشتراک گذاری صحیح دسترنج‌های جدید علمی افراد است و از دیرباز در تقبیح و مبارزه‌ی جهانی با آن کوشش بسیاری صورت گرفته است. پلاگیاریسم^۱ موضوعی فراگیر است که از اعصار گذشته نیز در حوزه‌های مختلف ادبیات، پژوهش و تحقیق آثاری از آن به چشم می‌خورد. آنچه باعث نگرانی می‌شود نه چرایی وجود پلاگیاریسم که تحلیل چگونگی وجود آن و برآورد آسیب‌هایی است که اتخاذ روش‌های غیرواقعی ایجاد و نشر مطالب به‌وجود آورده است [۱-۷]. عدم رعایت اصول اولیه‌ی پایبندی به اخلاق پژوهشگری و فقدان درونی سازی رفتار صادقانه در محفل کهن و مقدس دانش، و ارائه‌ی مطالب دست دوم بدون دادن اطلاعات درست منابع در ژورنال‌های داخلی بین‌المللی-سهوا یا عمدا- پایه‌ای برای تبعات نه چندان قابل جبران در آینده‌ی تحقیقاتی رهروان این راه پر بیم و امید و بعضاً بدنامی پژوهشگران می‌گردد؛ از این‌رو در نوشتار حاضر پلاگیاریسم و ابعاد متعارف آن بررسی می‌شود.

۲- تخلفات اخلاقی رایج در حوزه تحقیقات

به صورت خلاصه تخلفات رایج اخلاقی در حوزه‌ی تالیف و نشر مقالات در موارد زیر بیان می‌شوند [۱]:

- در حوزه‌ی تالیف: تالیف پنهان^۲ و تالیف اعطایی^۳
- ایجاد نسخه‌ی دوباره^۴: خودپلاگیاریسم^۱ و تکرار انتشار

¹ Plagiarism

² Gift authorship

³ Ghost authorship

⁴ Duplication

- پلاگیاریسم
- تحریف^۲ و جعل^۳

تالیف پنهان، به از قلم انداختن مولفانی که سهم عمده‌ای در مطالعات داشته‌اند و تالیف اعطایی، به افزودن سلسله مراتبی افرادی که اساساً در مطالعات مشارکتی نداشته‌اند اطلاق می‌شود.

تحریف و جعل داده‌ها یا غیرواقعی سازی داده‌ها^۴، گزارش غیرصادقانه‌ی داده‌ها و اطلاعات است. در این مورد پیش‌داوری‌های شخصی، فرهنگی و اجتماعی در کنار گزارش اعداد نادرست یا تحریف به عنوان مثال یک گراف می‌تواند خواننده و سایر محققین را گمراه سازد. تحت هر شرایطی، مسئولیت مولف این است که قوانین ارائه‌ی داده‌ها و نتیجه‌گیری علمی را بداند و درستی همه‌ی جزئیات را بررسی کند [۲].

۳- پلاگیاریسم

مقاله‌های پژوهشی سهم مهمی در مطالعات جهانی به خود اختصاص می‌دهند. حتی می‌توان گام را فراتر نهاد و ادعا کرد که پژوهش محوری بخش مهمی از ساختار و کارکرد بنای پیشرفت دنیای معاصر شده است. کارکردی که حتی نسبت به دیدگاه "استفاده و حل‌مداری" مشهودتر است، بدین معنا که جهان اکنون تنها در مسائل کاربردی خود پژوهش‌گرا نیست بلکه در ساختار نیز به سمت این رویکرد در حرکت است. در این میان سنگ‌های متعددی پیمایش این مسیر هموار را دشوار می‌سازند و صعود بار علمی و فرهنگی جوامع را به سکونی نه چندان واضح می‌کشانند؛ بررسی تحلیلی این موانع، ما را به نقش پویای معضلی به نام "پلاگیاریسم" در برهم زدن مناسبات علمی یک کشور در درون و همچنین در دادوستدهای علمی میان کشورها در اثر مفاهیم برساخته از پلاگیاریسم رهنمون خواهد گشت. حال سوال بنیادی این است که اصولاً پلاگیاریسم چیست و چگونه شکل می‌گیرد؟

از لحاظ ریشه‌شناسی کلمه‌ی پلاگیاریسم به معنای "دزدی ادبی" از واژه‌ی انگلیسی "plagiary" (کسی که به ناحق از کلمات و ایده‌های دیگران استفاده می‌کند) مشتق می‌شود (و احتمالاً تحت تاثیر واژه‌ی قدیمی فرانسوی plagiere) و این واژه از کلمه‌ی لاتین plagiaries (بچه دزد، گمراه کننده، دزد ادبی)، از plagium (بچه دزدی)، از plaga (دام، تله) گرفته شده است و پلاگیاریست به کسی گفته می‌شود که از آثار ادبی، علمی و هنری دیگران سرقت کرده باشد [۳].

تعاریف متعددی برای پلاگیاریسم می‌توان یافت و بر حسب همین تعاریف نیز بار منفی و میزان برحذرنداری از آن تغییر می‌یابد. در ابتدا به برخی تعاریف کلی می‌پردازیم تا بهتر بتوانیم دلایل زیربنایی شکل‌گیری نگرش منفی نسبت به پلاگیاریسم را درک کنیم. البته واضح و مبرهن است که این نگرش منفی هرچه بر اعتبار و سطح پذیرفته‌شدگی بین‌المللی تحلیلگر حقیقی و حقوقی آن افزوده شود شدت بیشتری می‌یابد.

یکی از تحلیل‌های ساده و در عین حال جامع در این مورد از سوی ملیسا اس. اندرسون^۵ و نیکولاس اچ. استینک^۶ ارائه شده است [۴]. آنها در مقاله‌ی سمیناری خود که در سال ۲۰۱۱ منتشر شده است عنوان می‌کنند که: "پلاگیاریسم ارائه‌ی کلمات، کار، یا ایده‌های شخصی دیگر به عنوان کلمات و ایده‌های خود می‌باشد" و ادامه می‌دهند پلاگیاریسم دارای دو جز است:

۱. گرفتن کلمات، کار و ایده‌ها از یک منبع.
۲. ذکر نکردن و ندادن اعتبار درست به منبع به هنگام استفاده از آن کلمات و ایده‌ها.

¹ Self-plagiarism

² Falsification

³ Fabrication

⁴ Distorting data

⁵ Melissa S. Anderson

⁶ Nicholas H. Steneck

اولین جز از این موارد اغلب مفسرین را به این ادعا هدایت می‌کند که پلاگیاریسم ربودن است اما اینطور نیست. عمل خواندن یک مقاله یا گوش کردن به یک سخنرانی ادبی یا پژوهشی ضرورتاً موردی از دریافت کلمات و ایده‌ها از مولفی دیگر در ذهن است که مشخصاً به عنوان پلاگیاریسم شناخته نمی‌شود؛ پلاگیاریسم در جزء دوم نهفته است: نشان دادن آن کلمات و ایده‌ها به عنوان واژه‌ها و ایده‌های خود و معمولاً با کوتاهی در بیان منبع؛ این عدم بیان واقعیت نامشروع و غیرقانونی است زیرا این گمان نادرست را ایجاد می‌کند که کلمات و ایده‌های مولف از خودش ناشی شده است [۴].

در مقاله‌ای دیگر عنوان می‌شود قراردادهایی که دقیقاً تعیین می‌کنند چه چیزهایی شامل دزدی ادبی می‌شوند از کشوری به کشور دیگر متغیر است. در همه‌ی موارد دزدی ادبی به ساده‌ترین کلمات قرار دادن متن یا ایده‌ای از سایر پژوهشات و مقالات و همچنین اعتبار یافتن از کاری است که دیگران انجام داده‌اند. پلاگیاریسم شامل کار خود نویسنده نیز می‌شود؛ در واقع در برخی ژورنال‌ها قید می‌شود که فرد نمی‌تواند بیشتر از پنج کلمه‌ی پشت سر هم از سایر مقاله‌های مورد مطالعه‌اش استفاده کند [۵].

چگونگی شکل‌گیری پلاگیاریسم به‌طور کلی در تعریف آن نهفته است؛ پکوراری^۱ بر پلاگیاریسم متنی متمرکز می‌شود و سه معیار برای شکل‌گیری آن بیان می‌کند: (۱) حضور شباهت زبانی بین متن قدیم و جدید، (۲) وجود کلمات یا ایده‌های تکراری، (۳) فقدان استناد به یک متن قبلی [۶].

۴- خودپلاگیاریسم

اگر مولفی کلمات یا ایده‌هایی را از مقاله‌ی منتشرشده‌ی قبلی خودش بدون ذکر آن مقاله استفاده کند مرتکب خودپلاگیاریسم شده است. خودپلاگیاریسم از انتشار مجدد تا انتشار یک مقاله‌ی یکسان در چندین ژورنال و یا استفاده‌ی دوباره از بخش‌هایی مانند "روش‌ها"^۲ یا "نتایج"^۳ از موارد منتشرشده‌ی قبلی متغیر است. خوانندگان حق دارند فرض کنند که اطلاعات یک مقاله اصیل و بدیع هستند مگر اینکه در غیر این صورت مشخص شده‌باشد. خودپلاگیاریسم به دلیل اینکه صداقت بین مولف و خواننده را از بین می‌برد (حتی اگر مولف کلمات خودش را تکرار می‌کند) تجاوزی اخلاقی محسوب می‌شود. اگر مولفی احساس کند که انتشار مجدد در ژورنال دوم برای دسترسی همه‌ی خوانندگان آن مقاله لازم است باید اجازه‌ی هر دو ویراستار را کسب کند و آشکارا زمان و جایی را که مقاله قبلاً منتشر شده‌است مشخص و بیان کند [۷].

۵- پلاگیاریسم بین‌المللی^۴

در مورد دانشجویان بین‌المللی که زبان اصلیشان انگلیسی نیست موضوع پلاگیاریسم باید از زاویه‌ای دیگر بررسی شود.

یک بعد مهم تجارب بین‌فرهنگی دانشجویان بین‌المللی کوشش برای وفق و ترقی، همگام با فرهنگ و مقررات کشور میزبان است. استنباط آنها از پلاگیاریسم مثل سایر ارزش‌ها و عقاید فرهنگی به چالش کشیده شده توسط کشور جدید، ممکن است همزمان که برای پشت سر نهادن و موفقیت و به نتیجه رسیدن مطالعاتشان تلاش می‌کنند تغییر کند. در زمینه‌های میان‌فرهنگی نیاز است که پلاگیاریسم نسبت به قراردادها و محیط‌های آکادمیک جدید درک شود [۸].

در حالیکه اساتید از دانشجویان توقع دارند که بر روی موضوع موردنظرشان موضعی بسیار خلاقانه اتخاذ

¹ Pecorari

² Methods

³ Results

⁴ International plagiarism

کنند، دانشجویان از منابع اقتباسات سنگینی دارند و اصولاً با بهره‌گیری بسیار کمی از خلاقیت و رویه‌ی مولفانه تنها در حال گزارش از منابع منتشر شده هستند. این نه تنها ناشی از دشواری‌های زبان انگلیسی برای این دانشجویان است که بخاطر ناآشنایی با روش‌های اندیشیدن، صحبت کردن و نوشتن در رابطه با حوزه‌های آن موضوع خاص نیز هست. با وجود بخش‌های زیاد گلچین شده از منابع و کنار هم قرار دادن آنها بدون پیشروی در مسیر صریحی از بحث، اظهارات خودشان تقریباً بطور کامل توسط بیانات مقتدرانه‌ی مولفان منابع منتشره به حاشیه می‌رود. علاوه بر این از طرفی دیگر بسیاری از این دانشجویان وفادار از بیم متهم شدن به پلاگیاریسم در هر جمله از متن‌شان به بیان منبع می‌پردازند! در این قبیل موارد اساتید باید مسئولیت‌های آموزشی‌شان را گسترش دهند تا با دانشجویان غیربومی‌شان در تعلیم و تربیتی تکاملی، بحث‌محور و پویا سهیم شوند. این کار رابطه‌ای مولدتر بین استاد و دانشجو خلق می‌کند و سرانجام به پرورش نویسندگان دانشگاهی کارآمد متعهد و وفادار کمک شایانی خواهد کرد [۹].

۶- پلاگیاریسم در ایران

به عقیده‌ی ما، در ایران بین پلاگیاریسم و سایر اشکال تخلفات حرفه‌ای-تحقیقی مرز مشخص و شفافی نمی‌توان قائل شد و این تخلفات در بررسی‌ها همچون طیف‌های رنگین کمان با هم تداخل دارند؛ افراد با توجه به شرایط دانشگاهی و قوانین نگارش دانشگاه و موسسه‌ی خود، اخلاق آکادمیک و رفتار پژوهشگری را برای خود مرزبندی می‌کنند. تصمیمات و مقررات اخلاقی در دانشگاه‌های ایران به اجرا درمی‌آیند و حاصل اجرا گاه مورد پایش قرار می‌گیرد اما در مرحله‌ی تاثیرگذاری عمدتاً تخلفات به ویژه تخلفات پژوهشی نادیده گرفته می‌شوند و چارچوب ارزشیابی رفتاری گروه هدف که عمدتاً دانشجویان هستند از جامعیت و تدوین فراگیری برخوردار نیست.

ابراهیم خدایی و همکاران در مقاله‌ای که در سال ۲۰۱۱ منتشر کرده‌اند بیان می‌دارند که "موضوع تقلب علمی^۱ در دوره‌های آموزشی ایران به صورت مسئله‌ای ناملموس و نادیده‌گرفته‌شده در حوزه‌ی مطالعات و پژوهشات باقی مانده است؛ و چون عواقب آن در آینده‌ی نزدیک مشخص نمی‌شود، به سختی می‌توان آن را به عنوان یک معضل اجتماعی در نظر گرفت". براساس نتایج تحقیق آنها که تنها در سطح تهران انجام شده است، موقعیت اجتماعی و اقتصادی، تعهد نسبت به نظم و مقررات و همچنین سابقه‌ی تقلب علمی به عنوان یک علت مهم با احتمال ارتکاب تقلب رابطه دارند و فاکتورهایی مانند سطح آموزشی، سن، مطالعه‌ی کمی و تعلیم و تربیت نقشی بسیار مهم در برانگیختن انگیزه‌ی تقلب علمی در ایران دارند [۱۰].

۷- پلاگیاریسم دوزبان‌آمیزی^۲

پلاگیاریسم دوزبان‌آمیزی یا پلاگیاریسم ترجمه‌ای^۳ در محیط‌های آکادمیک و ژورنال‌ها و همچنین در اینترنت که کپی کردن و ترجمه‌ی متون بدون رفرنس دادن کافی بسیار ساده است اهمیت بیشتری می‌یابد [۱۱]. ترجمه وسیله‌ای است که با آن نتایج و دستاوردها می‌توانند با خوانندگان تحقیقاتی بیشتری به اشتراک گذاشته شوند. معمولاً تا زمانی که مولفان اصلی به طور کامل ذکر شده باشند و مترجمان برای ترجمه‌شان احساس مسئولیت کنند مشکلی وجود ندارد. در هر حال برخی اوقات محققان کار را ترجمه می‌کنند و آن را برای انتشار تحت نام خودشان بدون اعتباربخشی به مولفان اصلی ارائه می‌کنند که این عمل نوعی پلاگیاریسم است [۴].

^۱ Academic cheating

^۲ Crosslingual plagiarism

^۳ Translation plagiarism

۸- پلاگیاریسم و کپی رایت^۱

بی‌شک هیچ مفهومی به اندازه‌ی کپی رایت به پلاگیاریسم نزدیک نیست و از دید کلی القای متفاوت یک معنای یکسان در نظر گرفته می‌شوند ولی اینطور نیست. کپی رایت و پلاگیاریسم دو شاخه‌ی متفاوت از قوانین و تخلفات معنوی را به خود اختصاص می‌دهند. در این بخش به مفهوم کپی رایت و تفاوت آن با پلاگیاریسم می‌پردازیم.

کپی‌رایت از کارهای اصیل با دادن حق انحصاری بازتولید، اجرا/نمایش، توزیع و ایجاد کارهای اشتقاقی به مالک کپی‌رایت محافظت می‌کند. استفاده‌ی منصفانه از کارهای کپی‌رایت شده برای اهدافی مانند انتقاد، نظردادن، گزارش خبری، آموزش، دانش‌پژوهی یا تحقیق تخلف محسوب نمی‌شود. جهت تعیین اینکه استفاده از یک کار برای موردی خاص استفاده‌ی منصفانه است فاکتورهای زیر را باید در نظر گرفت [۱۲]:

(۱) هدف و کاراکتر استفاده، شامل اینکه آیا چنین استفاده‌ای از ماهیت تجاری برخوردار است یا اینکه برای اهداف آموزشی غیرسودجویانه است.

(۲) ماهیت کار کپی‌رایت شده (خلاقانه یا واقعیت).

(۳) مقدار و اعتبار بخش مورد استفاده بعنوان یک کار دست‌نخورده در رابطه با کار کپی‌رایت شده.

(۴) تاثیر استفاده بر پتانسیل بازار یا ارزش کار کپی‌رایت شده.

در کپی‌رایت برخلاف پلاگیاریسم ذکر کامل منبع نیاز نیست؛ یک مولف می‌تواند اجازه‌ی نقل قول از یک مقاله را داشته باشد ولی هنوز با کوتاهی در دادن اطلاعات آن مقاله مرتکب پلاگیاریسم شود و بالعکس. اگر حق کپی‌رایت از مولفی به ناشر منتقل شد، مولف یا مولفین اصلی نمی‌توانند مجوزی برای تجدید چاپ یا استفاده از مطالب داشته باشند و اجازه نامه باید از مالک حق کپی‌رایت به دست آید. تخلفات کپی‌رایت و پلاگیاریسم می‌توانند با هم رخ دهند؛ مانند اینکه مولفی بخش‌های زیادی از یک مقاله را بدون اجازه و همینطور بدون دادن اطلاعات منبع مورد استفاده قرار دهد که اینها هر دو مفاهیمی مجزا هستند [۷].

مولفان باید از کارهای اصیلشان با اعمال ثبت کپی‌رایت آن محافظت کنند. بدون در جریان قرار دادن دیگران در مورد کپی‌رایت‌ها در کارهایشان، ممکن است در معرض استفاده‌ی غیرمجاز توسط دیگران قرار بگیرند. علامت کپی‌رایت (©) مالکیت و تاریخ اولین استفاده از کارهای اصیل را نشان می‌دهد و نمی‌تواند بدون اجازه‌ی مالک کپی‌رایت استفاده شود. دانشجویان و پژوهشگران باید در ایجاد کارهایشان با استفاده از مقالات منتشر شده دقت کنند تا مرتکب تخلفات کپی‌رایت نشوند. [۱۳].

۹- سایر پلاگیاریسم^۲ یا پلاگیاریسم الکترونیک

سایر پلاگیاریسم اگر بیشتر از سایر جرایم سایبری اهمیت نداشته باشد کمتر از آنها نیست. از یک طرف برای یک کاربر اینترنتی شاید درک عمق تخلفی که به صورت کاملاً عادی انجام می‌دهد شناخته شده نباشد، و از طرفی حجم زیاد اطلاعات در اینترنت پلاگیاریسم را برای بسیاری از کاربران راحت و وسوسه‌انگیز می‌سازد. در این بخش به فرم رایج و پذیرفته شده‌ی امروزی پلاگیاریسم اشاره می‌کنیم.

در روزگاران گذشته و پیش از انقلاب الکترونیکی اطلاعات، نویسندگان برای کپی کردن مقالات و استفاده از کتاب‌ها به نوشتن یا تایپ موارد برگرفته از منابع اصلی نیاز داشتند. ولی امروزه تمام آنچه در پلاگیاریسم الکترونیک لازم است به سادگی، انتخاب، کلیک و کپی پیست است؛ کما اینکه به کمک موتورهای جستجوی پیشرفته، اطلاعات تمام کتاب‌ها و منابع اطلاعاتی مختلف به صورت آنلاین و به‌طور کامل در دسترس عموم قرار می‌گیرد [۱۴].

¹ Copyright

² Cyber-plagiarism

در چنین شرایطی پیچیدگی‌های سایر فرم‌های پلاگیا‌ریسم به شکلی دیگر در تحقیق و نگارش آنلاین ایجاد خواهد شد. دانشجویان از فضاهای تحقیقاتی آنلاین دزدی می‌کنند زیرا کار بسیار ساده است؛ و همچنین هیچ بازبینی، انتشار و فرایند کاتالوگی برای اغلب صفحات وب وجود ندارد و بالاتر از این، همیشه مولفان این صفحات دارای امتیاز نیستند. یکی دیگر از علل نهفته‌ی پلاگیا‌ریسم در حوزه‌های مجازی فقدان فرهنگ لازم برای جستجو در این حوزه است که دانشجویان ناکام به دزدی متوسل می‌شوند؛ و یا اینکه دانشجویان در حال متمرکز کردن سواد، تحقیقات و مهارت‌های نوشتاری‌شان روی فضاهای مجازی و وفق یافتن با مقتضیات پیچیده‌شده‌ی تکنولوژیکی و بیانی وب هستند. انجام تحقیق آنلاین برای بسیاری از دانشجویان به معنای اتصال به موتور جستجویی که به آن عادت کرده‌اند، انجام یک سرچ نامحدود پایه‌ای، سپس نگاه انداختن به اولین سایت‌هایی که بالا می‌آیند و سرانجام استفاده از مطالب آن سایت‌ها بدون ذکر تمام منابع و بدون به کار گیری خلاقیت و نوآوری علمی خویش می‌باشد [۱۵].

۱۰- بررسی علل پلاگیا‌ریسم

به تجربه ثابت شده است که اغلب دانشجویان از این واژه دارند که هیچ ایده‌ی نو و اصیلی برای به اشتراک گذاری نداشته باشند و یا اینکه دریابند که ایده‌های اصیل آنها به دلیلی اهمیت چندانی ندارد. در نتیجه دانشجویی که می‌خواهد مقاله بنویسد تمام مقالات موجود، کتاب‌ها و سایر منابع را درباره‌ی یک موضوع جمع‌آوری می‌کند، آنها را می‌خواند و نت برداری انجام می‌دهد و سپس به سادگی دانش موجود را بازنویسی و بازرایی می‌کند و یا آن را به گونه‌ای دیگر بیان می‌دارد. این پروسه به خودی خود، پلاگیا‌ریسم را به دنبال دارد به این دلیل که فرد ناچاراً استناد به همه‌ی ایده‌های مجزا را نادیده خواهد گرفت و دستاورد آن صرفاً یک بازگویی و بازسازماندهی کردن ایده و کار دیگران است. این موضوع روی هم رفته فرصت ابراز هرگونه اندیشه‌ی بدیع و انتقاد اصیلی را از بین می‌برد [۱۶].

در مطالعه‌ی اسراریت^۱ و همکاران در سال ۲۰۱۰ [۱۷]، از تعدادی از دانشجویان داخلی و خارجی دانشگاه تکنیکال خاورمیانه^۲ (METU) پرسیده شد که چه دلایلی باعث می‌شود که در برهه‌هایی از زندگیشان مرتکب پلاگیا‌ریسم شوند؛ بیشترین عواملی که عنوان شد شامل موارد زیر بودند:

مشکلات استفاده از زبان خارجی؛ محدودیت زمانی؛ عدم آگاهی کافی از پلاگیا‌ریسم؛ مقررات سنگین دوره‌ای؛ فقدان ایده درباره‌ی کار/اسناد/مقاله؛ دشواری یافتن اسناد و منابع؛ فقدان علاقه به موضوع؛ نبود مهارت‌های آکادمیک کافی؛ و نبود مقررات تنبیهی لازم برای پلاگیا‌ریسم [۱۷].

دو دلیل اغلب در بحث پیرامون اقدامات ضد پلاگیا‌ریسم نادیده گرفته می‌شود: دشواری به کارگیری تفسیر و پیچیدگی سنگین استفاده از استنباط در نوشتن کار بدون پلاگیا‌ریسم. اگرچه استناد و استفاده از تفسیر دو اقدام ضدپلاگیا‌ریسم مهم هستند نیاز است که بر نقش پرورش اندیشیدن استنباطی در آموزش نویسندگان بی‌تجربه برای استفاده از چندین منبع تاکید بیشتری صورت گیرد [۱۸].

مطالعات نیومی استورچ^۳ در یکی از دانشگاه‌های متوسط زبان دوم^۴ نشان داده است که بعد از یک نیمسال زندگی و تحصیل در محیطی با زبان دوم مهارت سازماندهی معانی و توسعه‌ی ایده‌ها و همچنین دستور زبان دانشجویان بهبود پیدا کرد و استفاده‌ی این دانشجویان از زبان غیررسمی کاهش یافت. اما دانشجویان همچنان به کپی کردن کلمه به کلمه از منابع و دادن نادرست اطلاعات منابع ادامه دادند. که این حکایت از ناکارآمد بودن استراتژی‌های انتقال درست مطالب از منابع و در یک دوره‌ی کوتاه و جای کار بسیار داشتن آن دارد [۱۹].

¹ Esra Eret

² Middle East Technical University

³ Neomy Storck

⁴ Second language (L2) medium university

۱۱- آثار و عواقب پلاگیاریسم

نویسندگی به معنای هم اعتبار داشتن و هم مسئولیت برای فرایندها و نتایج تحقیق است. پلاگیاریسم ارتباط بین ایده‌های یک محقق و اعتباری را که به انصاف برای آن ایده‌ها سزاوار است می‌شکند و اطلاعات نادرست را به سیستم علمی که اساسا بر پایه‌ی درستی و صداقت می‌باشد وارد می‌کند. پلاگیاریسم همچنین فشار روی سیستم انتشار تحقیق را افزایش می‌دهد. موارد قبلی ویراستارها و بازبین‌های ملاحظه‌کار را به چک کردن نه فقط ارزش علمی که همچنین اصالت دست نوشته‌ها و پروپوزال ارائه شده و می‌دارد. یافته‌های مورد سرعت قرار گرفته‌ای که دوباره منتشر می‌شوند فضای انتشار باارزشی را به خود اختصاص می‌دهند که می‌توانست در غیر این صورت برای پژوهشی اصیل استفاده شود. تغییرات کوچکی که سارق ادبی برای فرار از شناسایی شدن انجام می‌دهد ممکن است خطاها یا نادرستی‌هایی ایجاد کند. محققانی که در می‌یابند کارشان مورد سرعت قرار گرفته است اغلب با عصبانیت به آنچه به عنوان یک توهین می‌بینند واکنش نشان می‌دهند [۴]. به جهت همین آثار و بدبینی‌های پی‌آیند پلاگیاریسم اگر داوری فکر کند که شما ممکن است از کار دیگران یا خودتان دزدی کرده باشید به احتمال زیاد توصیه به رد کردن مقاله‌ی شما می‌کند و اگر پلاگیاریسم را در محیط دانشگاه یا موسسه‌تان انجام دهید ممکن است با ریسک اخراج مواجه شوید [۵].

۱۲- مقابله با پلاگیاریسم

کارهایی که برای آنها باید منبع ذکر کرد شامل: کلمات و ایده‌های سایرین، برنامه‌نویسی‌ها و برنامه‌های کامپیوتری، تصاویر، نقشه‌ها، داده‌ها، گراف‌ها، دیاگرام‌ها، وبسایت‌ها و سایر موارد ساخته شده توسط دیگران؛ و منابع شامل کارهای منتشر شده: کتاب‌ها، مجلات، روزنامه‌ها، کتاب‌های درسی، وبسایت‌ها، فیلم‌ها، عکس‌ها، نقاشی‌ها و... منابع در برگیرنده‌ی کارهای غیرانتشاری مانند سرویس‌های تحقیقاتی، وبلاگ‌ها، سخنرانی‌ها، نوشته‌ها و گفته‌ها نیز هست [۲۰]. شناسایی پلاگیاریسم در مقالات متنی دانشجویان غیربومی، سخت نیست. برخی اوقات در پاراگرافی تعداد قابل توجهی اشتباه انگلیسی وجود دارد (گرامر، لغت و ...) و ناگهان جمله‌ای دیده می‌شود که به انگلیسی کامل نوشته شده است، این بی‌درنگ اساتید را بدگمان می‌سازد و با سرچ آن جمله مثلا در گوگل اغلب اوقات در می‌یابند که برگرفته از یک مقاله‌ی منتشر شده است [۵]. در وبسایت‌های وابسته به دانشگاه آمریکای شمالی^۱ چهار راه کار برای مقابله با پلاگیاریسم آورده شده است: (۱) ارائه‌ی تصویر و تعریفی مورد توافق قرار گرفته شده از پلاگیاریسم بعنوان بهره‌برداری بدون قدردانی و بیان کردن منبع از کلمات و ایده‌های سایر نویسندگان، (۲) آموزش تکنیک‌های استناد به منابع، (۳) آموزش چگونگی نوشتن تفسیر بر منابع، (۴) استفاده از فرایندهای استنباطی در نگارش [۱۸]. در حال حاضر توجه‌ها به سایر روش‌های مقابله با پلاگیاریسم معطوف شده است. چنین ابزارهایی به صورت روزافزون توسط ژورنال‌ها و سایر منابع انتشاراتی و همین طور توسط مدرسان در تمام سطوح سیستم آموزش به کار گرفته می‌شوند. همچنین محققان به عنوان اعضای جامعه‌ی تحقیقاتی باید گوش به زنگ نوشته‌های مورد سرعت قرار گرفته باشند و اگر ممکن است قبل از انتشار جلوی آن را بگیرند و آنها را هنگامی که به چاپ می‌رسند گزارش کنند. با انجام این کارها، به حفاظت تمامیت سیستم تحقیقاتی کمک خواهند کرد [۴].

۱۳- نرم افزارهای تشخیص پلاگیاریسم

نرم افزارهایی به صورت آنلاین وجود دارند که برای تشخیص پلاگیاریسم در کارها و مقالات به کار می‌روند؛ مانند: www.Turnitin.com برای مربیان و مدرسان، www.copyscape.com و www.tynt.com برای گرفتن سرنخ مطالبی که در وب از وبسایت‌های دیگر کپی پیست می‌شوند [۱۳]. همچنین از نرم افزار آنلاین

¹ North American college websites

www.plagtracker.com می‌توان به‌عنوان ابزاری مفید جهت بررسی مقالات آکادمیک استفاده نمود. در مورد نرم‌افزارهای مهندسی تشخیص پلاگیاریسم با ارزیابی کپی‌ها و اصلاحات صورت می‌گیرد. با اعمال تئوری اطلاعات، محتوای اطلاعات به اشتراک گذاشته شده بین آرتفکت^۱های نشان‌دهنده مسیرهای آزاد بسط نرم‌افزار اندازه‌گیری می‌شود [۲۱]. ابزارها و نرم‌افزارهای آنالیز و کشف پلاگیاریسم روش‌ها و الگوریتم‌های مختلف و یا ترکیبی از آنها را به کار می‌گیرند؛ برخی از آنها در جدول ۱ مشاهده می‌شود [۲۲]. لازم به ذکر است که این ابزارها به تنهایی نمی‌توانند مشکل‌گشا باشند؛ زیرا ماهیت مشکل انسانی است و نمی‌توان تمام مسئولیت‌ها را بر دوش یک نرم‌افزار گذاشت. همواره باید افرادی برای کشف، جمع‌آوری مدرک و داوری کردن پلاگیاریسم وجود داشته باشند. مشکلات اخلاقی هرگز با یک ابزار نرم‌افزاری حل نخواهند شد [۲۲].

جدول ۱- آنالیز مقایسه‌ای نرم‌افزارهای تشخیص پلاگیاریسم

نام ابزار	SIM	JPlag	PMD'sCPD	YAP3	Sherlock	MOSS
نوع اجرا	کنسول	اجرای وب، جاوا	اجرای وب، اجرای جاوا	-	اجرای جاوا	سرویس وب، پرتل اسکریپت
سال ساخت	۱۹۹۹	۱۹۹۶	۲۰۰۳	۱۹۹۶	۱۹۹۴ و ۲۰۰۲- Boss	۱۹۹۴
زبان پشتیبانی	C, Java, Pascal, Modula-2, Lisp, Miranda and natural language	Java, C#, C, C++, Scheme and natural language	Java, JSP, C, C++, Fortran and PHP	Pascal, C, LISP	programming language and natural language	C, C++, Java, JavaScript, Pascal, Ada, Lisp, Python, C#, Perl
روش‌ها/ الگوریتم‌ها	توکنیزاسیون ^۲	توکنیزاسیون + کنار هم‌گذاری رشته‌ای گریدی ^۳	توکنیزاسیون	توکنیزاسیون + کنار هم‌گذاری رشته‌ای گریدی	مقایسه‌ی افزایشی دو فایل	الگوریتم وینوینگ ^۴ (Schleimer, 2003)
GUI ^۵	خیر	بله	بله	خیر	بله	خیر
چک کردن نتیجه	شباهت مجازی دو قسمت	شباهت مجازی دو قسمت، رنگ	تنها یک قسمت مشابه	-	شباهت مجازی دو قسمت	شباهت مجازی دو قسمت، رنگ
روش اندازه‌گیری شباهت	جز در درصد، تعداد ردیف‌های مشابه	جز در درصد، هیستوگرام، گروه فایل‌های مشابه	تعداد ردیف‌های مشابه، نشان‌ها	-	جمع درصدها، گراف شباهت	جز در درصد

۱۴- نتیجه‌گیری

پیشرفت علم فرایندی پیوسته و تکاملی است. بنای کار امروز بر نتایج کارهای گذشته نهاده شده است و پیشرفت فردا نیز بر کارهای انجام شده‌ی امروز استوار خواهد گشت. پژوهشگران باید بتوانند در همه‌ی زمان‌ها به صداقت پیشینیان و همکارانشان تکیه کنند. پلاگیاریسم به‌عنوان یکی از تخلفات اخلاقی منفور در جامعه‌ی ثبت و نشر علوم شناخته می‌شود و دارای ابعاد وسیعی است. در این مقاله بخش کوچکی از این جنبه‌ها مورد بررسی قرار

¹ Artefact

² Tokenization

³ Greedy String Tiling

⁴ Winnowing Algorithm

⁵ Graphical User Interface (رابط گرافیکی کاربر)

گرفت و نشان داده شد که اگرچه باید با مولفان غیرمتعهد به صداقت، صراحت و جامعیت به اقتضای عملشان برخورد مناسب صورت بگیرد ولی پلاگیاریسم همواره عمدی نیست. بخشی از ارتکاب ناخواسته‌ی دانشجویان در جوامع مختلف به ضعف سیستم آموزشی برمی‌گردد که قادر به تغذیه کردن افکار و ایده‌های متعالی و یاری مولفان در راستای داشتن توانایی و مهارت پل زدن بین مطالعاتشان با افق‌های برتر دانش نو نیست. در فضای مطالعه‌ای تحت وب به دلیل نبود کنترلی هدایت‌شده گرایش به نادیده گرفتن معیارهای اصولی و اخلاقی تالیف بسیار بیشتر است از این‌رو کنترل، بر درونی سازی تعهد در پژوهشگران متمرکز خواهد بود. بطور کلی دانشگاه‌ها باید در راستای آموزش و به‌کارگیری خلاقیت و وجدان مولفان در حرکت باشند تا هرکس در سایه‌ی آگاهی و تعهد، در قضاوت و نظارت بر کار خویش کوشش نماید. موضوع پلاگیاریسم و سایر تخلفات علمی از حیث آمار دقیق و ابعاد و تمهیدات پیشگیری جای کار بسیاری در بعضی کشورها دارند.

مراجع

1. Babalola O., Grant-Kels J. M., Parish L. C., "Ethical dilemmas in journal publication", *Clinics in Dermatology*, Vol. 30, pp. 231–236, 2012.
2. Davis, Marta. SCIENTIFIC PAPERS AND PRESENTATIONS. Copyright © 2005. Elsevier Inc. C. IAN. JACKSON. ETHICAL AND LEGAL ISSUES.
3. AllExperts. (1998). Etymology(Meaning of Words). Retrieved 6/10/2010. <http://en.allexperts.com/q/Etymology-Meaning-Words-1474/2010/6/plagiarism.htm>
4. Anderson M. S., Steneck N. H., "The problem of plagiarism", *Urologic Oncology: Seminars and Original Investigations*, Vol. 29, pp. 90–94, 2011.
5. Wallwork, English for Writing Research Papers, DOI 10.1007/978-1-4419-7922-3_10, © Springer Science+Business Media, LLC 2011
6. Yigitoglu N., "Review of: Academic writing and plagiarism: A linguistic analysis, Diane Pecorari. London: Continuum (2008), pp. 213, ISBN. 978 008264 9166 4, \$150.00", *Journal of English for Academic Purposes*, Vol. 9, pp. 223–225, 2010.
7. Smith N. Jr., Wren K. R., "Ethical and Legal Aspects Part 2: Plagiarism—"What Is It and How Do I Avoid It?"", *Journal of PeriAnesthesia Nursing*, Vol. 25, pp. 327–330, 2010.
8. Gu Q., Brooks J., "Beyond the accusation of plagiarism", *System*, Vol. 36, pp. 337–352, 2008.
9. Abasi A. R., Graves B., "Academic literacy and plagiarism: Conversations with international graduate students and disciplinary professors", *Journal of English for Academic Purposes*, Vol. 7, pp. 221–233, 2008.
10. Khodaie E., Moghadamzadeh A., Salehi K., "Factors Affecting the Probability of Academic Cheating School Students in Tehran", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 29, pp. 1587 – 1595, 2011.
11. Pinto D., Civera J., Barrón-Cedeño A., Juanb A., Rosso P., "A statistical approach to crosslingual natural language tasks", *J. Algorithms*, Vol. 64, pp. 51–60, 2009.
12. Rife M. C., "The fair use doctrine: History, application, and implications for (new media) writing teachers", *Computers and Composition*, Vol. 24, pp. 154–178, 2007.
13. Larsen J., "Ownership of Copyrighted Materials", *Journal of the AMERICAN DIETETIC ASSOCIATION*, Volume 110 Number 10, 1547-1548, 2010.
14. Schiller M. R., "E-Cheating: Electronic Plagiarism", *Journal of the AMERICAN DIETETIC ASSOCIATION*, Volume 105 Number 7, 1058-1062, 2005.
15. DeVoss D., Rosati A. C., "It wasn't me, was it?" Plagiarism and the Web", *Computers and Composition*, Vol. 19, pp. 191–203, 2002.
16. Mary M. McCormick, Plagiarism, Lack of Original Thought, Double-dipping, and Student Drafts. Florida State University College of Law Library, 2007.
17. Eret E., Gokmenoglu T., "Plagiarism in higher education: A case study with prospective academicians", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol. 2, pp. 3303–3307, 2010.
18. Yamada K., "What prevents ESL/EFL writers from avoiding plagiarism?: Analyses of 10 North-American college websites", *System*, Vol. 31, pp. 247–258, 2003.
19. Storch N., "The impact of studying in a second language (L2) medium university on the development of L2 writing", *Journal of Second Language Writing*, Vol. 18, pp. 103–118, 2009.
20. University of California, Davis, "Avoiding PLAGIARISM Mastering the Art of Scholarship", UC Davis, Div. of Student Affairs, Office of Student Judicial Affairs, September 2006.
21. Arbuckle T., "Studying software evolution using artefacts' shared information content", *Science of Computer Programming*, Vol. 76, pp. 1078–1097, 2011.
22. Chuda D., Navrat P., "Support for checking plagiarism in e-learning", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol. 2, pp. 3140–3144, 2010.